

DARIUSZ ALEKSANDER DEKAŃSKI (1961–2018)

Dariusz Aleksander Dekanski urodził się 12 grudnia 1961 r. w Nowym Dworze Gdańskim. Tu ukończył szkołę podstawową i średnią – Liceum Ogólnokształcące im. Ziemi Żuławskiej. Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości rozpoczął studia na Uniwersytecie Gdańskim, najpierw na Wydziale Produkcji, na kierunku cybernetyka ekonomiczna, a od 1981 r. do 1985 r. studiował historię na Wydziale Humanistycznym. Pracę magisterską, zatytułowaną *Dzieje opactwa w Oliwie w latach 1300–1342*, napisaną pod kierunkiem prof. dr. hab. Jana Powierskiego, obronił 28 czerwca 1985 r., uzyskując tytuł zawodowy magistra ze specjalizacją archiwalną.

W latach 1985–1989 pracował w dziale opracowywania druków (głównie w języku niemieckim z XIX–XX w.) Biblioteki Gdańskiej PAN. Z tego okresu pochodzi niewielki artykuł jego autorstwa o notach proveniencyjnych z tego zasobu¹. W dniu 1 września 1989 r. D.A. Dekanski został zatrudniony w Instytucie Historii UG, w Zakładzie Historii Średniowiecza, na stanowisku starszego asystenta. Zmiana miejsca pracy bardzo pozytywnie wpłynęła na jego aktywność naukową, dydaktyczną i organizacyjną. Do momentu obrony pracy doktorskiej w 1996 r. wydał książkę, która zawierała wykazy członków konwentów kilku zakonów

¹ M. Majewski, D. Dekanski, *Badania proveniencji ksiąg XIX i XX wieku* [w:] *W kręgu książki*, Gdańsk 1986, s. 33–42.

z obszaru Pomorza Gdańskiego do początków XIV w.², a także kilkanaście innych prac (artykuły, recenzje, sprawozdania pokonferencyjne). W pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych pełnił funkcję sekretarza Gdańskiego Oddziału PTH, aktywnie uczestnicząc w przygotowaniu Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Gdańsku.

W trakcie pracy w IH prowadził ćwiczenia i wykłady ze wstępu do badań historycznych, warsztatu naukowego historyka, historii powszechnej średniowiecza. Znany był z perfekcjonizmu w nauczaniu studentów w zakresie opracowywania dokumentacji naukowej (przypisy, bibliografia).

W dniu 5 czerwca 1996 r. Rada Naukowa IH nadała mu stopień doktora nauk humanistycznych w dyscyplinie historia, ze specjalnością historia średniowiecza, na podstawie rozprawy doktorskiej *Święty Jacek. Biografia historyczna*, napisanej pod kierunkiem prof. J. Powierskiego. Recenzentami pracy byli prof. Marek Cetwiński i prof. Błażej Śliwiński. Rozprawa ta została opublikowana – w nieco zmienionej formie – kilka lat później³.

W pracach naukowych dr. D.A. Dekąńskiego są obecne dwa wątki: pierwszy dotyczy średniowiecznego monastycyzmu na Pomorzu i w Polsce, drugi zaś – historii historiografii pomorskiej XIX–XX w., zarówno niemieckiej, jak i polskiej. Należy podkreślić, że oba wątki były systematycznie rozwijane i rozbudowywane.

Z prac powstałych w okresie przed obroną rozprawy doktorskiej warto zwrócić uwagę na broszurę zatytułowaną *Spisy członków konwentów zakonnych z Pomorza Gdańskiego do 1309 roku* (Gdańsk 1994). Publikacja ta składa się z dwóch części: krótkiego omówienia genezy pomorskich fundacji zakonnych i opatrzonych komentarzami wykazów zakonników z Bukowa (cystersi), Gdańska (dominikanie), Nowego (franciszkanie), Oliwy (cystersi), Pelplina (cystersi), Swornigaci (augustianie), Świętego Wojciecha (benedyktyni), Tczewa (dominikanie), Żarnowca (cysterki), Żukowa (norbertanki). Wspomniane wykazy wymagają z pewnością kontynuacji i opracowania dla

² D. Dekąński, *Spisy członków konwentów zakonnych z Pomorza Gdańskiego do 1309 roku*, Gdańsk 1994.

³ *Idem, Początki zakonu dominikanów prowincji polsko-czeskiej (pokolenie św. Jacka w Zakonie)*, Gdańsk 1999.

XIV–XVI w. (cezurą końcową byłyby początki reformacji na Pomorzu Gdańskim), co wiązałyby się z kwerendą archiwalną.

Wydanie broszury poprzedził artykuł *W sprawie narodowości i chronologii opatów oliwskich w pierwszej połowie XIV wieku*, w którym historyk zajął się dziejami cystersów oliwskich, a ściślej biorąc – ustaleniami pochodzenia etnicznego i czasu sprawowania funkcji przez opatów klasztoru do połowy XIV w.⁴ Należy wspomnieć też o syntetycznym artykule na temat Oliwy w monastyku cysterskim⁵.

Następnie badacz zainteresował się dominikanami. Zwieńczeniem badań była wspomniana już biografia św. Jacka Odrowąża, która stała się podstawą nadania historykowi stopnia doktora, a publikacji doczekała się w 1999 r. Problematyką tą D.A. Dekkański zajmował się też w późniejszym okresie.

Ważnym osiągnięciem badawczym była współorganizacja konferencji międzynarodowej z okazji 775-lecia powstania klasztoru dominikanów w Gdańsku. D.A. Dekkański współredagował również materiały pokonferencyjne⁶.

W 2001 r. historyk był współorganizatorem sesji naukowej przygotowanej z okazji 725-lecia powstania klasztoru cystersów w Pogódkach (a następnie w Pelplinie) i współwydawcą materiałów posesyjnych⁷.

⁴ *Idem*, *W sprawie narodowości i chronologii opatów oliwskich w pierwszej połowie XIV wieku*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 1987, nr 1 (175), s. 109–117; *idem*, *W sprawie narodowości i chronologii opatów oliwskich do końca XIII wieku*, „Rocznik Gdański” 1989, t. 49, z. 1, s. 5–22.

⁵ D.A. Dekkański, L. Wetesko, *Oliwa [w:] Monasticon Cisterciense Poloniae*, t. 2, *Katalog męskich klasztorów cysterskich na ziemiach polskich i dawnej Rzeczypospolitej*, red. A.M. Wyrwa, J. Strzelczyk, K. Kaczmarek, Poznań 1999, s. 268–280.

⁶ Materiały z konferencji międzynarodowej „Gdańsk i europejskie dziedzictwo. Zakon dominikanów w dziejach Gdańska”, zorganizowanej przez klasztor oo. Dominikanów w Gdańsku, Instytut Historii Uniwersytetu Gdańskiego, Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, z okazji 775-lecia powstania klasztoru św. Mikołaja w Gdańsku (9–10 maja 2002 r.), zob. *Dominikanie. Gdańsk – Polska – Europa*, red. D.A. Dekkański, A. Gołębniak, M. Grubki, Gdańsk–Pelplin 2003.

⁷ Materiały z sesji naukowej zorganizowanej w Pelplinie w dniach 21–23 września 2001 r. przez Starostwo Powiatowe w Tczewie, Instytut Historii Uniwersytetu Gdańskiego oraz Zespół do badań nad historią i kulturą cystersów w Polsce Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, zob. *Pelplin – 725 rocznica powstania opactwa cysterskiego. Kulturotwórcza rola cystersów na Kociewiu, Pelplin – 725 rocznica powstania opactwa cysterskiego. Kulturotwórcza rola cystersów na Kociewiu*, red. D.A. Dekkański, B.A. Grenz, A. Słyszewska, A.M. Wyrwa, Pelplin–Tczew 2002.

We współpracy z Alicją Słyszewską czynnie włączył się w popularyzację dziejów cystersów pelplińskich na Pomorzu Gdańskim⁸. Omawiał również ważniejsze publikacje poświęcone tej problematyce⁹.

Jeszcze w okresie pracy w BG PAN zainteresował się dziejami historiografii. Najpierw scharakteryzował gdańskie środowisko historyków do 1918 r., koncentrując się przede wszystkim na osobie Paula Simsona¹⁰. W *Słowniku biograficznym Pomorza Nadwiślańskiego* opublikował biogramy Maxa Perlbacha (t. 3, L–P) i Kazimierza Tymienieckiego (t. 4, R–Ż). Scharakteryzował działalność naukową Artura Semraua¹¹. Poświęcił też obszerny artykuł swojemu mistrzowi, prof. J. Powierskiemu¹². Warto zwrócić uwagę na pracę o P. Simsonie. D.A. Dekański zebrał popularnonaukowe artykuły P. Simsona opublikowane na łamach „Danziger Neueste Nachrichten” i „Danziger Zeitung” (których nie znajdziemy w bibliografiach), m.in. dane o napisanych przez P. Simsona recenzjach. W tym nurcie mieści się też rozprawa poświęcona historykom gdańskim, czasopismom i towarzystwom historycznym działającym w XIX w. i dwóch pierwszych dziesięcioleciach XX w.¹³

Korzystając ze swoich doświadczeń z zakresu historii historiografii, A.D. Dekański próbował nakreślić główne osiągnięcia w badaniach nad cystersami pomorskimi, co jednak spotkało się z krytyką B. Śliwińskiego. Główny zarzut dotyczył pominięcia opracowań z innych dyscyplin niż historia¹⁴.

⁸ D.A. Dekański, A. Słyszewska, *Na skrzyżowaniu szlaków handlowych. Cystersi na Pomorzu Gdańskim*, „Miejsca Święte” 2004, nr 8 (92) s. 31–34, 38; *idem*, *Szlak cysterski. Pomorze Wschodnie*, Pelplin 2005.

⁹ D.A. Dekański, [rec.] *Nowa praca o cystersach na Pomorzu* (Andrzej M. Wyrwa, *Opactwa cysterskie na Pomorzu. Zarys dziejów i kultury*, Poznań 1999), „Nasza Przyszłość” 2001, t. 96, s. 619–626.

¹⁰ *Idem*, *Życie i działalność Paula Simsona. W siedemdziesiątą rocznicę śmierci*, „Rocznik Gdański” 1989, t. 49, s. 159–176.

¹¹ *Idem*, *O początkach mediewistyki Artura Semraua- historyka Torunia i Elbląga*, „Rocznik Elbląski” 2006, R. 20, s. 35–45.

¹² *Idem*, *Jan Powierski (1940–1999) – historyk – znawca dziejów średniowiecznych Polski, Prus i Rusi, nauczyciel akademicki*, „Rocznik Gdański” 1999, t. 59, s. 5–33.

¹³ *Idem*, *Gdańsk jako ośrodek niemieckiej nauki historycznej w XIX i pierwszym dwudziestoleciu XX wieku* [w:] *Dzieje historiografii Prus Wschodnich i Zachodnich do 1920 roku*, Toruń 1989, s. 133–162.

¹⁴ *Idem*, *Toruń i Gdańsk – ośrodki badań na cystersami Pomorza Gdańskiego i Kujaw okresu średniowiecza*, „Nasza Przyszłość” 2001, t. 96, s. 217–261; *idem*, *W sprawie badań ośrodków toruńskiego i gdańskiego nad problematyką cysterską. W odpowiedzi B. Śliwińskiemu*, „Nasza Przyszłość” 2002, t. 98, s. 617–628;

Stopień doktora habilitowanego badacz uzyskał w 2013 r. na podstawie dorobku naukowego i rozprawy o polskich mediewistach toruńsko-pelplińskich działających do końca pierwszej wojny światowej¹⁵. Habilitacja została nadana przez Radę Wydziału Nauk Historycznych i Społecznych Uniwersytetu im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Recenzentami w postępowaniu habilitacyjnym byli: dr hab. Marek Barański (UKSW), dr hab. Antoni Barciak (UŚ), dr hab. Stanisław Rosik (UWr).

Recenzenci pozytywnie ocenili dorobek naukowy D.A. Dekańskiego, uznając, że spełnia on warunki sformułowane w ustawie uchwalonej w dniu 14 marca 2003 r. „o stopniach i tytule naukowym [...] w postępowaniu habilitacyjnym”. Wszyscy wskazali na obecność dwóch wątków w działalności badawczej historyka (dzieje zakonów w średniowieczu i historiografia pomorska) oraz nowe ustalenia, które habilitant poczynił w związku z badaną problematyką. Jednak tylko S. Rosik odniósł się obszernie do rozprawy habilitacyjnej – jego omówienie miało rzeczowy i wnikliwy charakter. Zdaniem recenzenta, „podjęty temat w pełni zasługuje na osobne opracowanie”, a zaprezentowaną pracę „należy postrzegać [...] jako ogniwo w szerszym ciągu opracowań, dających podstawę do dalszych studiów nad syntezą polskiej historiografii”. Jednocześnie zauważał jednak, że „zaprezentowany warsztat ma charakter pozytywistyczny, nawiązuje do rozwiązań sprawdzonych w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX w.¹⁶, w stosunkowo niewielkim stopniu uwzględnia refleksję metodologiczną w przedstawianiu kierunków i dorobku dawnej toruńsko-pelplińskiej mediewistyki”. W jego opinii rozdział pierwszy (*Kilka uwarunkowań rozwoju w Toruniu i Pelplinie w XIX i pocz. XX w.*) „nie stanowi spójnej propozycji i ma charakter zbioru kilku szkiców”,

B. Śliwiński, *W sprawie badań ośrodków toruńskiego i gdańskiego nad problematyką cystersów na Pomorzu Gdańskim i na Kujawach w średniowieczu*, „Nasza Przeszłość” 2002, t. 98, s. 597–615; *idem*, *W odpowiedzi D. Dekańskiemu*, „Nasza Przeszłość” 2002, t. 98, s. 629–633.

¹⁵ D.A. Dekański, *Polskie środowisko toruńsko-pelplińskich mediewistów XIX i początku XX wieku. Najwybitniejsi przedstawiciele. Kierunki badań. Ośrodek naukowy*, Gdańsk 2009.

¹⁶ Należy zwrócić uwagę, że na sposób prezentacji tematu rozprawy habilitacyjnej duży wpływ miały prace Jerzego Maternickiego, zob. m.in. Z. Maternicki, *Warszawskie środowisko historyczne 1832–1869*, Warszawa 1970.

„nie przynosi istotnego postępu wiedzy”, „sam pomysł natomiast przedstawienia tego rodzaju uwarunkowań dla rozwoju historiografii jest oczywiście zasadny”.

Najlepiej został oceniony rozdział drugi (*Polskie środowisko mediewistów*), w którym omówiono przede wszystkim dorobek naukowy ks. Stanisława Kujota. Zdaniem S. Rosika „to wartościowa część rozprawy i świadectwo potencjału warsztatu badawczego Autora, niewspółmiernie wykorzystanego w innych częściach pracy”. Pozostałe partie tego rozdziału nie są już – według recenzenta – tak wartościowe.

Ostatni rozdział (*Mediewistyka w pracach Towarzystwa Naukowego w Toruniu w latach 1875–1918*) to spojrzenie na dorobek mediewistów przez pryzmat działalności Towarzystwa Naukowego w Toruniu jako animatora ich działalności naukowej. Całościowa ocena pracy jest pozytywna: „Poszczególne partie pracy bądź budzą uznanie, bądź też nie niepokoją odnośnie zgodności ustaleń z obecnym stanem badań. Prezentacja treści szczegółowych przeprowadzona została w sposób dość ostrożny – Autor starał się stąpać na twardym gruncie faktografii, unikając stawiania hipotez, często wspierając się opiniami autorytetów”.

Najpierw dr D.A. Dekkański złożył wniosek o wszczęcie postępowania habilitacyjnego na Wydziale Historycznym UG. W trakcie obrad Komisji Wydziałowej, powołanej przez Radę Wydziału Historycznego do rozpatrzenia wniosku (prof. prof. Marek Andrzejewski, Klemens Bruski, Krzysztof Maciej Kowalski, Sobiesław Szybkowski, Wiesław Długokęcki – przewodniczący), jeden z jej członków (M. Andrzejewski) chciał dokonać merytorycznej oceny dorobku naukowego dr. D.A. Dekkańskiego jeszcze przed wyznaczeniem recenzentów, zaś drugi członek (S. Szybkowski) uznał, że nie spełnia on kryteriów formalnych. W pierwszym przypadku było to sprzeczne z przepisami, gdyż merytoryczna ocena dorobku i rozprawy należy przede wszystkim do recenzentów, w drugim przypadku Komisja nie podzieliła stanowiska prof. S. Szybkowskiego. Ostatecznie, ze względu na oskarżenie D.A. Dekkańskiego o plagiat wysunięte na posiedzeniu Rady Wydziału przez prof. B. Śliwińskiego, postępowanie habilitacyjne zostało wstrzymane. Dopiero po oczyszczeniu dr. D.A. Dekkańskiego z zarzutów przez rzecznika dyscyplinarnego UG mogło zostać wznowione już na innej uczelni i zakończyło się pomyślnie.

Rozprawa o mediewistach toruńskich i pelplińskich do 1918 r., która miała być ukoronowaniem badań historyka nad historiografią pomorską, doczekała się wielowątkowej dyskusji na łamach czasopism naukowych. Jednym z szeroko omawianych wątków był sposób korzystania przez D.A. Dekańskiego ze źródeł archiwalnych. Sprawę tę akcentował szczególnie prof. M. Andrzejewski¹⁷. Spotkało się to z repliką zainteresowanego¹⁸.

W tym miejscu warto zacytować opinię prof. S. Rosika wyrażoną już po ukazaniu się obu artykułów: „Habilitant poruszał się na gruncie w aspekcie analitycznym już mocno rozpoznanym w literaturze. W tej zaś sytuacji własna kwerenda archiwalna czy biblioteczna w zakresie materiałów nieogłoszonych drukiem często sprowadza się do ... weryfikacji już będących w obiegu ustaleń i w efekcie może ją w znacznej mierze potwierdzać (i powielać)”. Należy dodać, że materiał rękopiśmienny miał dla realizacji tematu pracy znaczenie raczej marginalne, szczególnie ten pochodzący z niemieckich archiwów uniwersyteckich.

W rzeczowym tonie utrzymana była recenzja Magdaleny Niedzielskiej. Autorka omówienia sformułowała zarówno istotne uwagi formalne (określenie tematu, konstrukcja pracy), dotyczące warsztatu (struktura bibliografii załącznikowej) i języka, jak i uwagi merytoryczne, dotyczące znajomości tła społeczno-politycznego epoki. Zgłosiła też wątpliwości związane z rzetelnością kwerendy archiwalnej. Natomiast nie podjęła dyskusji z naukowymi rezultatami pracy¹⁹.

Nieco inny charakter miały uwagi Edmunda Kizika²⁰. Autor skoncentrował się przede wszystkim na zawartości rozdziału dotyczącego historiografii pruskiej epoki późnonowożytnej. W jego opinii ta część pracy ma charakter kompilatorski, niesamodzielny, oparty na biogramach historyków pruskich zamieszczonych w *Słowniku biograficznym Pomorza Nadwiślańskiego*.

¹⁷ M. Andrzejewski, *O książce Dariusza Aleksandra Dekańskiego „Polskie środowisko toruńsko-pelplińskich mediewistów XIX i początku XX wieku”*, „Przegląd Zachodni” 2010, R. 66, s. 219–223.

¹⁸ D.A. Dekański, *O całą prawdę, a nie manipulowanie faktami. W odpowiedzi Markowi Andrzejewskiemu*, „Przegląd Zachodni” 2011, R. 67, s. 315–321.

¹⁹ M. Niedzielska, [rec.] D.A. Dekański, *Polskie środowisko...*, „Zapiski Historyczne” 2010, t. 75, z. 4, s. 143–151.

²⁰ E. Kizik, *Raz jeszcze o kontrowersyjnej książce Dariusza A. Dekańskiego na temat „toruńsko-pelplińskich mediewistów polskich”*, „Rocznik Gdański” 2011–2012, t. 71–72, s. 143–156.

Problemy związane z uzyskaniem habilitacji wywarły negatywny wpływ na dalszy rozwój kariery naukowej D.A. Dekańskiego. Pozostało w nim poczucie krzywdy i niesprawiedliwości, których doznał (w jego mniemaniu) ze strony części historyków macierzystego IH. Realizację planów naukowych wstrzymało czasowe przeniesienie w 2011 r. na stanowisko starszego wykładowcy, co wiązało się ze zwiększeniem pensum do 360 h. Pogłębiały się też problemy zdrowotne badacza, wynikające z nabytej jeszcze we wczesnym dzieciństwie niepełnosprawności ruchowej. W tym trudnym okresie mógł liczyć na wsparcie żony Marioli. Zmarł nagle 6 listopada 2018 r.

Wiesław Długokęcki